

спеціальний суб'єкт – службова особа та особа, якій ці відомості довірені у зв'язку з виконанням службового обов'язку.

Все це дає підстави вважати, що в цій ситуації мають місце два різних склади злочину.

Поряд з цим, всі інші обов'язкові ознаки співучасті, про які ми раніше вели мову, а саме – ці злочини передбачені різними статтями чи частинами статті Особливої частини КК і за жодний із злочинів, які утворюють сукупність, особу не було засуджено, при-
таманні даній ситуації.

Підводячи підсумок нашому невеликому дослідженню, ми маємо можливість наголосити на тому, що у вище розглянутій ситуації, а саме – у випадку розголошення державної таємниці службовою особою шляхом надання вказівки або розпорядження своїм підлеглим ознайомити сторонню особу з державною таємницею, існують підстави кваліфікувати діяння за сукупністю злочинів передбачених ст. 328 та 365 КК України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації : навч. посіб. / В. О. Навроцький – К. : Юрінком Інтер, 2006.

2. Про державну таємницю : Закон України від 21 січня 1994 року № 3855-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>. – Редакція від 18.01.2013.

3. Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень : постанова Пленуму Верховного Суду України № 15 від 26.12.2003 р. // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: 1963-2009 рр. / упор.: Н. О. Гуторова, О. О. Житний. – вид. шосте, зі змін. та допов. – Х. : Одиссей, 2010.

Фіалка Михайло Ігорович

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального права та кримінології факультету з підготовки слідчих
Харківського національного університету внутрішніх справ

УДК [343.352.4](477)

**ХАБАРНИЦТВО: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ
ТА ДИНАМІКИ ЗМІН**

Стан злочинності, це категорія, що відображає узагальнену характеристику усіх показників злочинності, а саме: кількість зареєстрованих злочинів; кількість виявлених осіб, що вчинили злочини; кількість осіб, засуджених за вчинення злочинів; кількість осіб, які потерпіли від злочинів; обсяг матеріальних збитків завданих внаслідок вчинення злочинів [1, с. 324].

Аналізуючи, з кримінологічної точки зору, хабарництво, необхідно, в першу чергу, наголосити на тому, що дане явище є різновидом службової злочинності. По-друге, в останні десять років, за статистичними даними МВС України, рівень зареєстрованих службових злочинів, в певній мірі, демонструє тенденцію зниження. Так, в 2001 році було зареєстровано 18941 службових злочинів, а в 2011 році – 15969 злочинів [2]. В даному випадку, мова йде майже про шістнадцятивідсотковий темп зниження.

В той же час, відома міжнародна неурядова організація Transparency International, за результатами підготовки щорічного «Індексу сприйняття корупції», дійшла висновку, що рівень хабарництва в Україні залишається занадто високим.

Як стверджують експерти цієї організації, корупція продовжує чинити руйнівний вплив на суспільство як в Україні, так і у всьому світі.

«Індекс сприйняття корупції» за 2012 рік свідчить про те, що суспільству, як і раніше, доводиться платити високу ціну через прояви корупції», – цитує прес-служба голову правління Transparency International Угетт Лабель.

До речі, даний моніторинг по визначенню рівня корупції здійснюється у державних секторах 176 країн світу. При цьому, методологія складання рейтингу полягає в тому, що державі нараховується відповідна кількість балів, а саме: від 0 (найбільш корумповані країни) до 100 (найменш корумповані).

За даними цього річного Індексу, найменш корумпованими країнами у світі залишаються Данія, Фінляндія та Нова Зеландія, а найвищий рівень корупції зафіксований в Афганістані, КНДР та Сомалі. Україна посіла в даній ситуації 144-е місце, отримавши 26 балів [3].

В даному випадку, обидві наші тези, що викладені раніше, вступають в певне протиріччя. З одного боку, абсолютний рівень службових злочинів щороку демонструє поступове зниження, а з іншого, світові експерти зазначають значний рівень хабарництва в Україні, а саме: 144 місце з 176 можливих. Виникає запитання: який реальний стан хабарництва, як злочинності, в сучасному українському суспільстві. Забігаючи наперед, хотілось би зазначити те, що як і в першому, так і в другому випадку, ніякої помилки не має. Справа полягає в тому, що, як ми вже раніше наголошували, не зважаючи на той факт, що хабарництво є складовим елементом службової злочинності, не обов'язково щоб тенденції, які мають місце в злочинності у сфері службової діяльності, симетри-

чно віддзеркалювалися в її складових елементах, таких як, наприклад, хабарництво.

Спираючись на статистичну інформацію, що міститься на офіційному сайті МВС України [4] та в статистичному збірнику Державної служби статистики України [5], спробуємо обґрунтувати нашу позицію і взагалі проаналізувати стан хабарництва в Україні.

По-перше, необхідно наголосити на тому, що абсолютна кількість зареєстрованих злочинів в Україні, починаючи з 2009 року, почала поступово збільшуватися. Так, наприклад, в 2007 році загальна кількість зареєстрованих злочинів склала 401293, то вже в 2011 р. – 515833 злочини (див. Таблицю 1). Тобто, динаміка загальної кількості зареєстрованих злочинів в Україні в 2011 році відносно 2007 року продемонструвала зростання на 28,5 %.

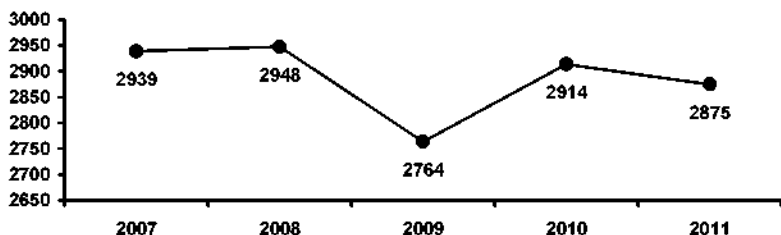
Таблиця 1

Абсолютна кількість зареєстрованих злочинів в Україні взагалі та хабарницьких злочинів в період з 2007 р. по 2011 р.

	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Зареєстровано злочинів у звітному періоді в Україні	401293	384424	434678	500902	515833
Зареєстровано злочинів у звітному періоді, що утворюють хабарництво	2939	2948	2764	2914	2875
З них Одержання хабара (ст. 368 КК України)	2236	2401	2405	2501	2538
Давання хабара (ст. 369 КК України)	703	547	359	412	337
Питома вага хабарництва в загально-кримінальній злочинності	0,73%	0,77%	0,64%	0,58%	0,56%

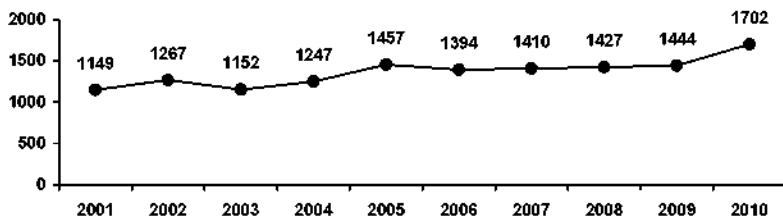
По-друге, абсолютний рівень зареєстрованих злочинів, що утворюють хабарництво, а саме: «Одержання хабара» (ст. 368 КК України) і «Давання хабара» (ст. 369 КК України), в той же самий час, демонструє певну стабільність – зменшення зареєстрованих хабарницьких злочинів в 2011 році відносно 2007 року зафіксовано лише на рівні 2 %. При цьому, в межах самого хабарництва спостерігається дуже цікава тенденція: кількість зареєстрованих злочинів «Одержання хабара» (ст. 368 КК України), в аналізованому

періоді, збільшується (на 13,5 %), а «Давання хабара» (ст. 369 КК України) – зменшується (на 52 %). В той же час, питома вага хабарництва в загальній злочинності в Україні зменшилась з 0,73 % в 2007 році до 0,56 % в 2011 році.

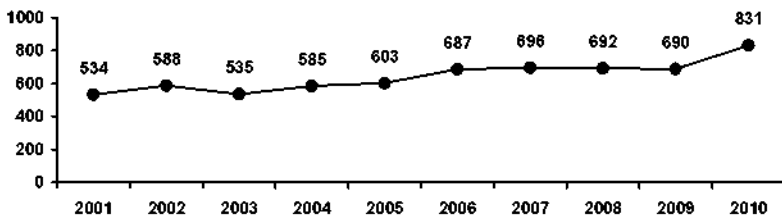

Графік 1. Динаміка змін абсолютної кількості злочинів, що утворюють хабарництво, в період з 2007 року по 2011 рік

По-третє, цікава ситуація складається з кількістю осіб, що вчинили хабарницькі злочини і які виявлені органами внутрішніх справ. Як засвідчує статистика, в період з 2001 року по 2010 рік чітко простежується тенденція на збільшення кількості виявлених осіб, при цьому мова йде майже про 48 %. В той же час, кількість засуджених за хабарницькі злочини в цей же період демонструє темп зростання на 55,6 % (див. *Графіки 2 і 3*). При цьому, із загальної кількості виявлених осіб за хабарництво в 2001 році засуджено було 46,5 %, а в 2010 році – 48,8 %. Що, в свою чергу, демонструє певну стабільну ситуацію в цьому питанні, хоча і при невеликому темпі зростанні (близько 2 %).

Графік 2. Динаміка змін кількості виявлених органами внутрішніх справ осіб, які вчинили злочини з ознаками хабарництва в період з 2001 р. по 2010 р.

Графік 3. Динаміка змін кількості осіб, засуджених за скоєння злочинів з ознаками хабарництва в період з 2001 р. по 2010 р.

Що стосується обсягів матеріальних збитків завданих внаслідок хабарницьких дій, то в цьому випадку необхідно враховувати той факт, що хабарництво, як явище, має доволі високий рівень латентності. Ця ситуація не дає остаточно визначитись з тим об'ємом матеріальних збитків, яких завдає це явище суспільству. Хоча, в той же час, Президент України В. Ф. Янукович, виступаючи на розширеному засіданні Кабінету Міністрів, наголосив: «Ще однією перешкодою для модернізації та прискореного курсу реформ є корупція. Україна платить велику ціну за корупцію. Корупційний податок важкою ношею лягає на українське суспільство». За його словами, щорічно держбюджет недоотримує понад 20 мільярдів гривень через використання корупційних схем [6]. Навіть якщо тільки спиратись на вищезазначену інформацію, можливо уявити собі яких розмірів сягають матеріальні збитки від існування такого явища, як корупція взагалі так і хабарництва окремо.

Підвести підсумок викладеному раніше, можливо тією тезою, яка була наголошена в прес-релізі Міжнародного секретаріату Transparency International, розповсюдженого в грудні 2012 року в Берліні: «Рівень хабарництва, зловживання владою та масштаби таємних домовленостей все ще залишаються у багатьох країнах світу надзвичайно високими».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінологічний довідник ; за наук. ред. д-ра юрид. наук, професора, академіка НАПрН України Бандурки О. М. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, професора Джужі О. М. і д-ра юрид. наук, професора Литвинова О. М. : довідкове видання. – Харків : Діса плюс, 2013.
2. Стан та структура злочинності в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/717134;jsessionid=F4A88197207D0A7B7344298C0A612C9F>

3. Рівень корупції у світі залишається високим – Transparency International [Електронний ресурс] / Укрінформ – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/ukr/news/riven_koruptsiu_u_sviti_zalishae_toya_visokim__transparency_international_1776487. - 05.12.2012.

4. МВС України : офіційний сайт [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua>

5. Злочинність в Україні: Стат. збірник / Державна служба статистики України. – К. 2011.

6. Вступне слово Президента на розширеному засіданні Кабінету Міністрів [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/26983.html>. – Офіційне інтернет-представництво : Президент України Віктор Янукович. – 27.02.2013.

Філіпенко Наталія Євгенівна

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології
навчально-наукового інституту права та масових комунікацій
Харківського національного університету внутрішніх справ

УДК 343.350 (477)

ПРИЧИННИЙ КОМПЛЕКС КОРУПЦІЙНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Корупційна злочинність завжди впливає на суспільство й державу, руйнуючи їх життєдіяльність, а саме: дискредитує авторитет державного апарату, руйнує основні принципи, на які спирається будь-яка держава, серед яких принцип рівності громадян перед законом, справедливості, неупередженості правосуддя, захищеності людини правоохоронними структурами від різного роду протиправних посягань і свавілля чиновників та ін. Крім цього, корупція завдає державі значної економічної та політичної шкоди, серйозно гальмує поступальний розвиток суспільства. Корупція в Україні зводить практично нанівець потенційну ефективність будь-яких економічних та соціальних програм держави, результативність управлінських рішень [1, с. 5].

Тому питання детермінації корупційної злочинності завжди привертало до себе увагу вчених і досить плідно розроблялися. Дослідження причинного комплексу корупційної злочинності вивчалися видатними українськими та російськими авторами Л. В. Багрій-Шахматовим, О. М. Бандуркою, Л. Д. Гаухманом, Л. М. Давиденком, А. І. Долговою, О. О. Дудоровим, В. С. Зеленецьким, О. Г. Кальманом, О. М. Литвиновим, В. Д. Малковим, М. І. Мельником, Є. В. Невмержицьким, С. С. Рогульським та ін. Саме тому метою нашої роботи є кримінологічне дослідження причин і умов корупційної злочинності, а також визначення їх місця у механізмі злочинної діяльності у цій сфері.